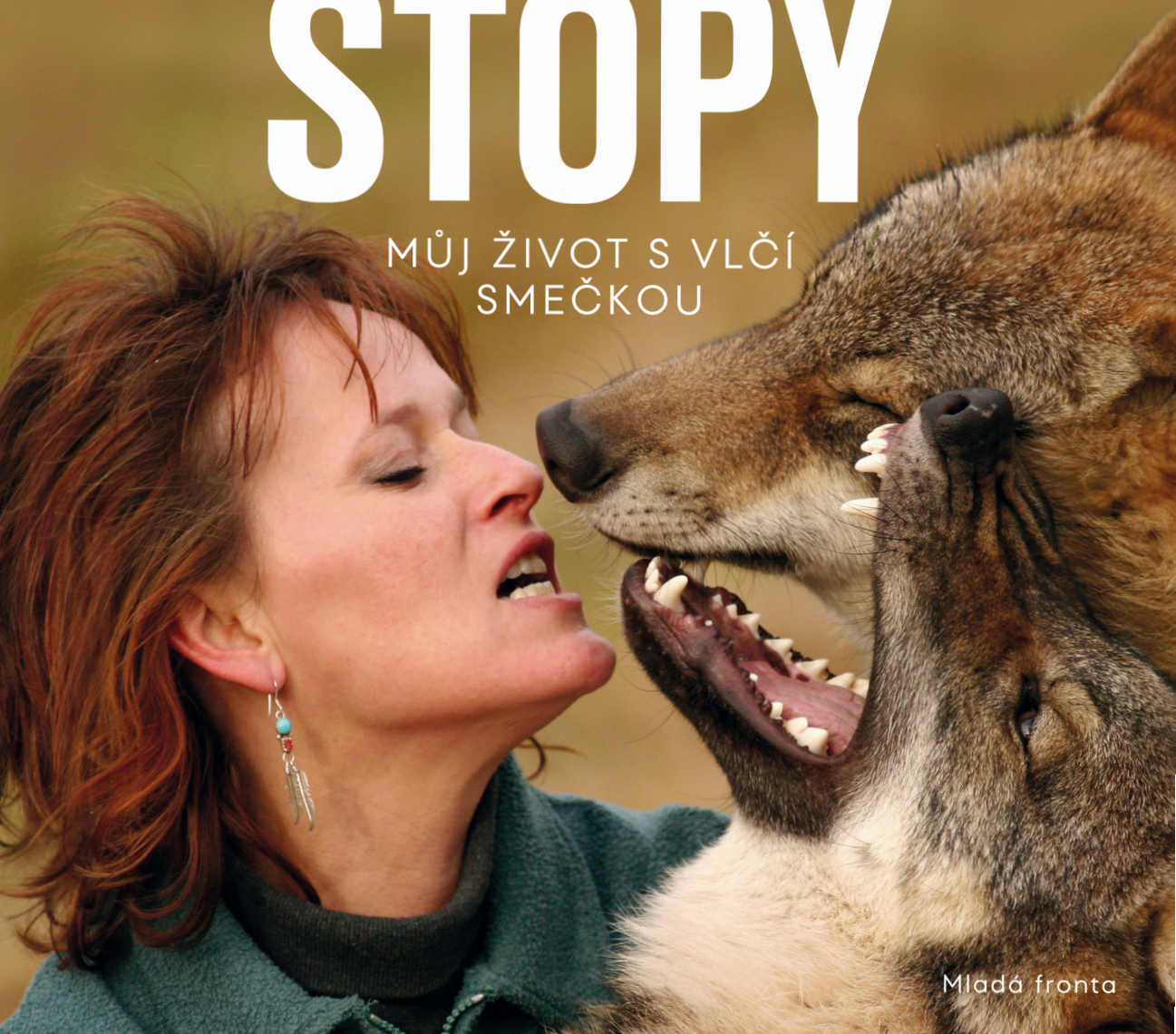

TANJA ASKANI

VLČÍ STOPY

MŮJ ŽIVOT S VLČÍ
SMEČKOU

Mladá fronta

Vlčí stopy

Vyšlo také v tištěné verzi

Vyrobeno pro společnost Palmknihy - eReading

MLADÁ FRONTA

Tanja Askani

Vlčí stopy – e-kniha

Copyright © Mladá fronta, a. s., 2019

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

TANJA ASKANI

VLČÍ STOPY

MŮJ ŽIVOT S VLČÍ
SMEČKOU

Mladá fronta

Text © Tanja Askani, 2019

Translation © Libuše Radová, Monika Zelinová, 2019

Photo © Tanja Askani s výjimkou:

Libuše Radová (str.: 38, 39, 93, 250 a 251), Monika Zelinová (str. 260 a zadní záložka),
Achim Heisler (str. 26 a 187 nahoře), fishing4 Sabine Lutzmann a Thorge Huter (str.: 6, 10, 15, 22,
48, 70, 84, 101, 108, 112, 113, 141, 143, 152, 154, 155, 158, 159, 162, 167, 170, 171, 175, 187 dole, 221, 224, 244, 253,
256, 257, 262, 265 a obálka vpředu), Angela Kraft (str.: 30 uprostřed, 50, 51, 52, 54, 55, 68 vpravo, 69, 128,
144, 230, 241 a 252) a Juliane Meyer (str. 72 a 222)

ISBN 978-80-204-5217-7 tištěná verze

ISBN 978-80-204-5475-1 ePub

ISBN 978-80-204-5477-5 Mobi

ISBN 978-80-204-5476-8 PDF

*Tuto knihu věnuji všem,
kteří věří stejně jako já, že vlci mají právo žít v krajině,
která byla dříve jejich domovem.*

ŽIVOT S VLKY

LEDEN

Stojím pod starým smrkem, zkřehlé ruce nořím hluboko do kapes. Vzduch voní mrazem a jehličím. Z mračen se snášejí sněhové vločky a roztávají mi na obličejí. Tiše pozoruji dovádějící vlky, jejich temperamentní a bezstarostné hry. Jsem fascinována jejich spontánností, nezáludností a přirozeným sebevědomím. Vlk – symbol skrytých stinných stránek našeho bytí, symbol síly, nezávislosti a nespoutanosti. Měla bych už jít, ale stále od nich nemůžu odtrhnout oči. Jsou plni energie, pružní a elegantní. Plaší a opatrní, ale zároveň nekompromisně suverénní. Dovedou se chovat mírně a hravě, láskyplně a mazlivě, ale současně jsou nezkrotní a neovladatelní. Tak protichůdné, zdánlivě neslučitelné vlastnosti patří ke každé vlčí povaze.

Sleduji je pozorně. Každý pohled, každý jejich pohyb má svůj význam. Tahle bezhlasá vlčí komunikace je nesrovnatelná s dorozumíváním psů. Vlčí mluva dovede být mnohem jemnější a diferencovanější. Vlk se vyjadřuje specifickými mimickými výrazy i zdánlivě bezvýznamnou řečí těla a kombinací těchto projevů. Je to zcela jiný způsob než rozmanité výrazné psí štěkání.

Vnímám vlky všemi smysly a celou svou duší, vidím i signály, které okolním divákům zůstávají skryty. Vzájemný úzký kontakt mě naučil dešifrovat jejich na první pohled nečitelnou řeč a porozumět jí. Uvědomila jsem si, že knihy a pozorování na dálku nestačí k opravdovému pochopení výjimečné vlčí mentality.

Milí čtenáři a čtenářky, ráda se s vámi podělím o své zážitky a nechám vás nahlédnout do svého hlubokého vztahu s vlky.

Člověk mezi vlky

V blízkosti vlků se nachází můj vysněný svět, všední realita se mě nedotýká, je daleko odsud. Zde zapomínám na všechny problémy,

starosti i každodenní stres. I když přijdu smutná, rozrušená nebo nazlobená, po vstupu na jejich území ze mne vše opadává. Panuje zde téměř posvátný klid a mír. Jsem jedna z nich, propojena s jejich životy a vlčími zákony. Samozřejmě všichni tři vědí, že nejsem opravdový vlk. Velmi bych podceňovala jejich inteligenci, kdybych si myslela, že tomu tak není. Do svého života mě zahrnuli díky úzkému vzájemnému kontaktu a vnímají mě svým „vlčím způsobem“. Někdy coby společníka, někdy člena smečky a někdy také možnou konkurenci, ale ve všech situacích jsou patrné silné emocionální vazby.

O tom, jak rozdílně na mne mohou vlci reagovat za neobvyklých okolností, jsem se přesvědčila při jednom zajímavém experimentu. Ve Wildparku byl známým profesorem, zabývajícím se starými technikami lovu, prováděn výzkum reakcí zvířat, jako například jelenů, losů či zubrů, na člověka skrytého v kůži jiného zvířete. Takto maskován se lovec přibližoval k vybrané kořisti v prehistorických dobách. Pro tento účel přivezl pan profesor různé preparované kožešiny. Ze

zvědavosti si půjčují jelení kůži, přetahují si ji přes hlavu a po čtyřech se plížím do vlčího výběhu. Je zřejmé, že mě vlci ihned poznali. Na jelena by se bez váhání vrhli a vděčně by si lovem zpestřili den. Má optická změna je ale zmátla. Zaujali ke mně viditelně nový postoj. Místo obvyklého vítání, olizování a dalších projevů radosti kolem mne nejistě pobíhají a udržují distanci. Jakmile pohnu hlavou s parohy vzhůru, jako to dělají jeleni při obraně, odskakují okamžitě zpět a zvětšují ode mne odstup. Dávny vlčí instinkt se v nich probudil. Ačkoli se narodili a vyrostli v zajetí, ihned vědí, že parohy mohou být smrtelnou zbraní. Pudová znalost nebezpečí skloněných jeleních parohů je nadřazena vědomí, že se pod jelení kůži ukrývám já. Vrozená opatrnost převážila nad jistotou, že přece já nejsem žádný jelen. Když se postavím, přibíhají okamžitě ke mně a zvědavě zkoumají kůži čichem i zuby. Moje vzpřímená poloha je pro ně znamením, že „jelení nebezpečí“ pominulo. Abych kůži zachránila, musím s ní utéct z výběhu. Pořád si v hlavě promítám celý průběh

Polární vlci snůh milují. Jejich srst má tak dobrou tepelnou izolaci, že na nich sněžové vločky neroztávají. Vlčí kožich dovede tělo ochránit i před extrémním mrazem.

experimentu a každou reakci či pohyb analyzuji. Vše mi dává logický, vlčí smysl. Po této zkušenosti se dostavuje ještě větší, neodolatelná zvědavost. Co udělají vlci v situaci, kdy se k nim přiblížím v kůži vlčí? Jak se zachovají? Budou mě považovat za cizího vlka, vetřelce a zaútočí? Napětí cítím až v morku kostí, ale touha po poznání je silnější. S vlčím kožichem přes záda vejdu po kolenou do výběhu. Všichni tři se skokem řítí ke mně. Zatajím dech a hlavou mi bleskne: „Tak teď už jsem za hranou.“ Ve zlomku vteřiny jsou u mě, ale místo očekávaného útoku následuje bouřlivé vlčí vítání, štouchají do mě čumáky, olizují můj obličej pod vlčí maskou, vrtí oháňkami a poskakují neskrývanou radostí. Gesta nadšeného přátelství, a dokonce podřízenosti neberou konce – jako by mi chtěli říci: „Konečně vypadáš k světu – jako jedna z nás.“ Tak bouřlivý uvítací obřad mi vlci normálně dopřávají jen na začátku mé návštěvy. Jelikož jsem dnes ve výběhu delší dobu a poněkolkáté a jako člověka mě už pozdravili, musí pro ně být můj vlčí vzhled něčím opravdu výjimečným, něčím, co je naprosto nadchlo.

Hluboký vztah mezi člověkem a vlkem
může vzniknout jen na základě
oboustranného respektu.

Čas páření

Večerní slunce klesá k obzoru. Z nebe se snáší spousta jemných sněhových vloček, které svou bělostí vytrvale zakrývají všechny staré stopy. Stále více se ochlazuje. Pořád ještě nehnutě stojím pod starým smrkem. Prochladlé ruce hledají trochu tepla v hlubokých kapsách. Nespouštím přitom vlky z očí a všechny mé myšlenky patří jim.

Nejvíce pozornosti věnuji vlčici Flocke. Dnes se pohybuje častěji než obvykle v mé těsné blízkosti, jako by tušila, že nás čeká těžké období. V krátkých intervalech vyskakuje a pokládá mi tlapy na ramena. Přitom se dotýká čenichem mého obličeje, něžně mě olizuje a chytá opatrně svými zuby za bradu a ušní boltce. Pak se sesune zpět na všechny čtyři a plnou vahou se zády opře o mé nohy. Drbu ji mezi ušima, hladím nádhernou huňatou srst a ona si to mazlení užívá se slastně přivřenýma očima.

Je konec ledna, čas páření se blíží. Dny se prodlužují a přibývající světlo probouzí tvorbu pohlavních hormonů. I nepatrné množství těchto hormonů v krevním oběhu způsobí ohromující změny. Začíná doba námluv. Vlci stojí před svým nejdůležitějším životním posláním: zajistit zachování a pokračování rodu, což obnáší nejen zplození a výchovu potomků, ale i nalezení nového nebo obhájení stávajícího loveckého revíru před ostatními konkurenty. Vlčí smečku tvoří rodina dvou pohlavně vyspělých jedinců – rodičovský pár – a také několik nedospělých potomků z předchozích vrhů. Složení a velikost konkrétní smečky závisí na více faktorech. V našem podnebném pásmu se pohybuje mezi 4 až 8 členy. Někteří mladí vlci zůstávají po boku svých rodičů o něco déle, ale většina se osamostatňuje již ve věku 9 až 10 měsíců. Severské poddruhy vlka se v tomto odlišují. Mláďata zůstávají u rodičů až 3 roky, a proto není výjimkou, že se smečka rozroste na třicet i více jedinců. Pokud je v zajetí drženo ve výběhu několik dospělých jednotlivců, kteří nemohou smečku opustit, najít si vlastní teritorium a partnera, dochází v období páření k velkému napětí. Časté střety jsou na denním pořádku. Především vlčice, která

stojí v hierarchii nejvýše, je v tomto období nesnesitelná, agresivní a nebezpečná. Neustálý teror a stres, který od ní ostatní samice musejí snášet, je tak intenzivní, že u nich nedojde k ovulaci a nejsou schopny páření. Tím dochází k jakési „regulaci porodnosti“.

Samozřejmě i má Flocke je vedena tímto silným instinktem, takže mi bude vstup do výběhu v nejbližší době na nějaký čas zapovězen. Já jsem osobně Flocke velmi blízká... tak blízká, že ve vlčím vnímání mohu ohrozit její výsadní postavení ve smečce. Proto musím přibližně na čtyři týdny změnit obvyklý režim. O vlky se samozřejmě budu starat dál, ale po tuto dobu mohu provádět jen nezbytně nutné úkony a zpozvdálí kontrolovat situaci. Jen tak se dá předejít životu nebezpečné konfrontaci mezi mnou a milovanou Flocke. Je to pro mne velice těžké i emocionálně náročné, ale situaci musím respektovat.

V mém rozhodnutí mě utvrzuje pozorování sousedního výběhu s vlky černými, kde tento proces právě probíhá. Vedoucí vlčice zde

Doba páření je doprovázena zvýšenou agresivitou i u vlků černých.

dává nekompromisně najevo, kdo se k ní může během „lábánek“ přiblížit a kdo ne. Je slyšet její výhrůžné vrčení a následné ustrašené kňučení níže postavených zvířat. Výpady, které dokazují její nezměnitelné postavení, jsou silně dominantní a u ostatních vlčic si jimi vynutí ústup a typicky podřízené chování. Ačkoliv jsem se v literatuře dočetla, že „alfa-vlčice“ obvykle nemá nic proti páření ani s níže postaveným samcem, několikrát jsem si všimla, že naše první vlčice má jasnou představu o tom, kdo by měl být jejím partnerem. Níže postavený vlk se mnohokrát pokoušel využít nepozornosti jejího druha, ale nikdy nebyl úspěšný. Podle reakcí brala vlčice jeho snahy o sblížení nejdříve jako hru. Jakmile pochopila význam snahy nepreferovaného samce, přešla okamžitě k obrannému až útočnému jednání. Naznačila mu smrtelný úder zakousnutím se do jeho hrdla doprovázený hlasitým vrčením.

O vlčích mezi lidmi stále přetrvává mnoho mylných představ a informací. Donedávna se například tvrdilo, že štěňata mohou mít

jen nejsilnější jedinci ve smečce – „alfa samice“ s „alfa samcem“. Dnes už víme, že se nejedná jen o ty, ale zkrátka o dospělé vlky. Ostatní členové smečky jsou nevyspělá mláďata, která se ještě neosamostatnila a neopustila svou rodinu. Z toho vyplývá, že každé štěně se narodí jako „alfa“, a je jen otázkou času, kdy pohlavně vyzraje a odejde do nových teritorií.

I informace, že v každé smečce se narodí štěňata jen jedné vlčici, již není vnímána nijak dogmaticky. Také v lidské společnosti se občas stává, že se těhotná dcera po ztrátě partnera vrátí domů, kde najde podporu rodiny. Podobná situace byla pozorována i u vlků v přírodě, kdy se vysoce březí vlčice, která přišla o svého druha, vrátila zpět ke své rodině. Bez tohoto fungujícího zázemí by její mláďata neměla šanci na přežití. Před pár lety ve Wildparku porodily ve smečce vlka černého matka i dcera současně. Ihned po narození převzala starší vlčice všechna štěňata do své péče. Podobně jako se tomu stává u lidí, když si babička nebo prababička myslí, že vnouče či pravnouče dokáže vychovat lépe než vlastní matka.

Málokteré zvíře má tak silné sociální vazby jako vlk.
Mláďata jsou milována všemi členy smečky.

Dlouholeté pozorování řeči těla a dalších signálů v chování vlků umožňuje prožívat chvíle hluboké vzájemné důvěry.

Život ve smečce

Smečka volně žijících vlků se většinou skládá ze dvou generací jedné rodiny. Tvoří ji rodičovský pár a mláďata z předchozího roku. V tomto přirozeném společenství jsou role jasně vyhraněny, dospělý pár má v hierarchii automaticky nejvyšší postavení. V zajetí spolu musí zvířata léta žít bez těchto přirozených vazeb, což vede k tvrdému prosazování moci. V době páření proto dochází ve vlčím výběhu k mnohem častějším projevům agresivity než ve volné přírodě. Rituál neúprosného boje o prvenství se v tomto období opakuje každoročně.

Mí vlci mě považují za součást svého společenství, tudíž se toto bouřlivé období týká i mne. Nesčetněkrát mi kolegové radili, abych si své postavení ve smečce prosadila silou, ale tato myšlenka se mi přičí. Ruku na srdce – jaké je vlastně mezi nimi mé skutečné postavení? Z jakého důvodu se mám pokoušet vlkům dokazovat, že jsem silnější? Pokud bych se měla stát vůdcem smečky, musela bych se převtělit ve vlka a užívat si nejen z toho plynoucích výhod, ale také důsledně plnit své povinnosti. Základním předpokladem by bylo žít s nimi nepřetržitě, 24 hodin denně s nimi trávit čas, jíst s nimi, spát s nimi a účastnit se všech ostatních rituálů. Kromě toho by se brzy ukázalo, že člověk má oproti vlkovi více slabin, než si chce připustit. Obratnost, rychlost nebo síla stisku čelistí je nesrovnatelná. Je mi jasné, že nemám právo se mezi vlky nepatříčně prosazovat, tím napětí ve smečce ještě více zvyšovat a narušovat její složení, které je i tak vytvořeno uměle. Jsem přesvědčena, že mé nevhodné chování by nadobro rozbilo mimořádný vztah mezi mnou a Flocke. Naše pouto je vybudováno na základě důvěry a porozumění, oboustranného respektu a mého obdivu k tomuto nádhernému tvorovi. Je potřeba velice citlivě zvažovat, kam až člověk může zajít. Svým nátlakem bych ji vlastně přinutila, aby si své postavení stále znovu a znovu pokoušela obhájit a získat zpět. Je vysoce pravděpodobné, že by se Flocke své příležitosti brzy dočkala. Při první mé nepozornosti by mohla zaútočit, a to s fatálními následky.

ŽIVOT S VLKY

Neexistuje žádná šablona vlčího chování. Každý exemplář je silnou osobností s vlastním charakterem a odlišnými vlastnostmi. Právě rozdíly mezi jednotlivými zvířaty jim umožňují vytvořit ideální společenství. Například jeden vlk může mít citlivější čich než druzí a jako jeden z prvních objevit kořist. Druhý je zase vytrvalejší a dokáže lovené zvíře nejdéle pronásledovat, třetí je mimořádně zkušený lovec a dovede lovenou zvěř úspěšně překvapit ze zálohy. Někteří jsou zvědaví a odvážní, jiní opatrní a plaší, další výjimečně vynalézaví. Různá mentalita jedinců je předností při utváření efektivně fungujícího společenství. Každý vlk je svou originalitou přínosnou součástí své smečky a každý z nich do ní zapadá jako dílek puzzle.

Čtyři základní potřeby mají však všichni vlci společné. Musí mít možnost rozvinout svůj mimořádný smysl pro rodinu a svůj pocit příslušnosti ke smečce, což by se mohlo „lidskou řečí“ nazvat potřebou lásky. Dále je důležitá potřeba svobody. Každý vlk chce mít možnost samostatného rozhodování. Třetí potřebou je touha po uznání. Být uznáván ostatními členy smečky má ve vlčím životě enormní

význam. A v neposlední řadě je to potřeba hry. Jejím prostřednictvím se odbourává napětí a posilují se citové vazby. Mláďata se hrou učí nejdůležitějším dovednostem, nepostradatelným pro další život. Můžeme říci, že tyto potřeby jsou pro vlka, člověka a většinu inteligentních tvorů identické. Rozdíly jsou jen ve formě jejich vyjadřování a naplňování.

Stmívá se. Park se vylidnil. Mé nohy i ruce se změnilly v ledové rampouchy. V dálce je slyšet motor vzdalujícího se auta posledního návštěvníka opouštějícího parkoviště. Zvuk postupně slábne, až ve tmě utichne úplně. Nastává klid, jen občas zaslechnu větvičky praskající pod tíhou sněhu. Všichni tři vlci stojí vedle sebe s vysoko zvednutými čenichy, větrí v mrazivém vzduchu. Pak ulehnou v mé blízkosti do čerstvé závěje sněhu, se zády těsně přitisknutými k sobě. Z nebe padají vločky a postupně pokrývají spící vlky, až začnou splývat se zasněženým okolím. Jejich hustá zimní srst je dokonalou tepelnou izolací, vrstva sněhu na nich netaje. Zůstávám ještě chvíli a vnímám tu poklidnou atmosféru, kterou nechci narušit ani sebemenším pohybem. Ale nakonec se od nich musím odtrhnout...

FLOCKE

Historie vlka na Zemi začala přibližně před patnácti miliony let. Tehdy se vyvinul poměrně malý dravec *Tomarctus* – praotec rodiny psovitých, ke které patří například psi, lišky, kojoti, šakali a také vlci.

Záchrana vlčího mláděte

Můj osobní příběh s vlky je podstatně mladší. Začíná dnem, kdy můj muž nečekaně přinesl domů opuštěné, podchlazené, třídní štěně polárního vlka. Ve vlčím výběhu Wildparku, kde pracujeme, se odehrála zvířecí tragédie. Matka zemřela po těžkém porodu, krátce nato zemřela i dvě ze tří mláďat, a jediný, kdo přežil, byla tato malá vlčice. Je drobná a lehoučká, a protože jednou bude mít bílou srst, dostává jméno Flocke – což v češtině znamená „vločka“. Začíná boj o její přežití. Mládě je tak zesláblé, že vůbec nemá sací reflex. Když nadzvednu Flockinu kůži na zátylku, zůstává stát jako složený papír, což je příznakem podvýživy a úplné dehydratace. Stále znovu se jí snažím vnutit pár kapek speciálního mléka pro odchov psích štěňat. Pokus se nakonec podařil, brzy ale zjišťuji, že zesláblá vlčice potravu nesnáší a dostává úporný průjem. V její situaci může být tato komplikace smrtelná. Hodinu po hodině jemně masíruji její drobné tělíčko, abych povzbudila trávení a látkovou výměnu. Dostává injekce elektrolytů, vitaminů a stopových prvků. Přesto je stále slabší.

Začínám se bát, že ji přes veškerou snahu a úsilí ztratím. Naše fenka Senta je v posledních dnech neklidná a hravá a já si uvědomím, že má období falešné březosti, která má za následek tvorbu mléka, aniž by měla vlastní štěňata. Tento jev je pozůstatkem z doby, kdy psi žili ve smečkách a v případě úmrtí matky převzaly její roli další psice. Nevlastní štěňata kojila, vychovávala, a tím zajistila zachování rodu.